

1868-02-03

AFSENDER

Carl Jacobsen

MODTAGER

J. C. Jacobsen

FAKTA

Type:
Brev

Sprog:
Dansk

Afsendersted:
München

Modtagersted:
København

Arkivplacering:
u. eget FA-nr, æske F 3,2.pdf

Emneord:
Rejsebrev, bryggeriindretning,
bryggeriteknologi, industriel
arkæologi, rejsebreve

DOKUMENTINDHOLD

Et 8 sider langt brev om bryggeriteknologi. CJ har indset det nyttige i at have gode bekendtskaber, derfor vil han gerne omgås den unge Sedelmayr.

TRANSSKRIFTION

Søndag aften 3^{die} Fevrier

Kjære Fader

Jeg fik i dag Dit brev som jeg har læst med stor interesse. Navnlig har disse forsøg med det bløde og hårde vand glædet mig. Om gjæringen ved 6-7 R uden varmemeforhøielse kan jeg ikke have nogen mening da jeg ikke har seet dens gang og ikke har seet øllet der er vundet deraf.

Det er aldeles temmelig lignende med gjæringen der i sommer blev ført i Døbling og som gav særdeles gode resultater.

Om den bedste varmegrad vil jeg ikke tale, jeg mener den må afhænge af det klima i hvilket man arbejder og af det slags øl man vil lave.

Derimod kan jeg godt lide at holde gjæringen aldeles regelmæssig den ene dag som den anden og det ene kar som det andet; thi jeg antager at de gode gjæringer som de havde i Døbling, hvor maltet urten og humlearten næppe var til tg? for en stor deel netop skyldtes den eensformige

gang af gjæringen. Medens som sagt Schwechat med et udmærket Malt og en glimrende Urt kun havde simple gjæringer og dårlige klaringer.

Jeg synes man kan betragte gjæringsalgen i gjæringskarret som en bregne i et Drivhus; det er en meget fiin plante som man må være meget forsigtig med og dersom man én dag vil drive den frem ved høiere temperatur og en anden hærde den ved at give den kulde da vil man ikke få den skønneste eller regelmæssigste væxt. Men jeg troer at man i høi grad kan acclimatisere (sit venia verbo) gjæren og med lige held kan få en regelmæssig væxt eller udvikling ved alle de forskjellige temperaturer indenfor de naturlige grændser.

Jeg har seer de skønneste gjæringer i Schwechat ved 2½ C - 41/4 C det vil sige ind... ved 2½ C og maximum 41/4 C medens en vind af flere graders kulde fæg ned over karrene og ofte

bedækkede skummet med sne, der ikke smeltede. Jeg har aldrig seet smukkere skumdannelse end i dette bryg og øllet blev også meget smukt i de små glas.

I Strasbourg har jeg seet gjæringer høiere, skumdannelsen havde da en anden caracteer og i Marseille har jeg seet det andet yderpunct.

Jeg har derfor også tænkt over at det vist måtte være godt at have kølerør i i gjæringskarrene og anvende den i en passende udstrækning.

Om det derimod er rigtigt at tvinge gjæringen til at holde sig på samme temperatur veed jeg ikke, jeg synes at det må være bedre at lempe sig det meest mulige efter naturen og da det nu er gjæringens natur at stige med temperaturen under den nye gjæringsdannelse og at aftage efter denne, så vilde jeg foretrække at "acclimatisere" min gjær til en køligere begyndelses temperatur, og så give den et vist spillerum til at stige og falde, idet jeg med kølerøret havde det i min magt at gjøre dette spillerum så lille som jeg vilde og så nøiagtigt som muligt holdende begyndelses, maximums og slutnings temperatur på den

forønskede grad.

I Døbling var der virkelig også et sådant spillerum.

Da jeg var der i den hedeste sommertid blev gjæringen i den første tid ført på 6 [gradtegn] R og holdt tilbage under Krølledannelsen men under gjærdannelsen fik den lov til at stige til 7 R (ja selv undertiden den sidste dag til 8 [gradtegn] R). Det var Gjærførerens ..... at holde gjæringen godt tilbage i Krølledannelsen og ikke at lade den stige formeget i gjærdannelsen.

Jeg har syntes at dette princip var så rigtigt og under opholdet i Schwechat har jeg ofte tænkt derover. Jeg har derfor ikke kunnet lade være at tale derom.

En vilde måske indvende, "men Schwechats øl er dog bedre end Døblings", Men det betyder intet. Thi Schwechats øls fortrinlighed frem for det øvrige Wienerøl ligger ikke i gjæringen, men i Maltet og i Lagekjældrene

II

Om vandet i Schwechat har jeg ingen oplysninger. Der var ingen af dem med hvem jeg var i berøring der kunde sige mig noget derom. Og selv at give mig af med chemiske analyser har jeg ikke

villet og da heller ikke kunnet så længe jeg reiser som praktikant. Dine andre spørgsmål kan jeg derimod strax besvare, men nu går klokken til éet og jeg må slutte for iaften.

Tirsdag aften den 11 Febr.

Eugènes besøg, hvorom jeg har fortalt min moder har forhindret mig i at afsende dette brev før.

Jeg skrev vist i forrige brev at jeg hvad min personlige lyst angik vaklede ligemeget mellem de to fremtids alternativer. Ved senere at overveie tingen fandt jeg dog at opholdet i München var så rigtig en sag navnlig i min behagelige og intelligente staldbroders selskab at det var med en overvei-

ende følelse af tilfredshed og glæde at jeg læste Din mening om tingen og Dit råd at blive her saisonen ud.

Dertil kommer en anden betragtning. Det kan i min i min [her stammer CJ] fjernere fremtid være mig særdeles nyttigt at være bekjendt med en af Tydsklands første bryggere ligesom jeg allerede er det med en ikke ringe deel af Frankrigs, og da den unge Sedlm. synes at være et vakkert menneske vil det måske lykkes at knytte et nøiere bekjendskab med ham.

Jeg fik forleden et brev fra Me Bourgeois, som jeg sender Dig indlagt.

Jeg benytter nu aftenen til at redigere mine temmelig spredte Notitser fra Schwechat (3 alm. note bøger fulde = 3 Augias-stalde) og jeg skal snarest muligt melde Dig udførlige beskrivelser af enkelte gjæringer og Maltninger samt over kjælderfyldningen og alle de øvrige spørgsmål.

Vandmængdens fordeling i Kjedel og mæskekar samt eftergydning vandet have vi ikke kunnet noiagtig få at vide. Der var så og så mange tommer i den eller denne Kjedel og i det og det kar.

Men for at kunne gjøre Eftergydningerne så store som muligt ind mæskes i så lidt vand som muligt og efter styrningen er mæskningen overmåde stiv. Mængden af den urt der kommer i kjedlen i forhold til Eftergydningen er som 1 til 2. Den første urt

fyldte f.ex. 20 tommer i kjedlen og efter endt fyldning var der 60 tommer. Dertil må bemærkes at der naturligviis var et betydeligt quantum 1^{ct} urt tilbage i masken efter at hovedmassen var pumpet i kjedlen men da Kjedlen foroven var betydelig bredere end forneden, og altså de sidste "tommer" meget større eller indholdsrigere end de første feiler man ikke stort ved at sige at den 1ste urt udgjorde 1/3 af Humleurten og eftergydningen 2/3. Dette Forhold var det samme i Steinbruch. Der bliver gjort 7-8 eftergydninger !!! Dette lyder utroligt men er mange gange (det vil sige altid når vi have været i bryghuset) blevet

iagttaget af Hatt og mig.

De første Eftergydninger ere store og vandet står efter dem 5^{ct} over masken men senere tager de mindre og de sidste ere blot små sjatter der kun vare 2-3 minutter (med dreiekorset) Dreiekorset er her som overalt 1 armet.

Den sidste urt veier 1%

Maltemængderne ere som følger

Märzen à 0.15% B

30 [pundtegn] pund Eimer. = 30 Kilo pr. Hecto.

Humle 0,368 (pundtegn) pund (x) pr. Eimer (x Wienerpund ikke

Told pundtegn) altså 1,229 (pundtegn) pr. ...-malt

Lager à ... 13,0% B 24 pund (pundtegn) pr. Eimer (Malt) 0,280 pund Humle pr Eimer.

(Abzug à omtrent 11½% B 23,6 Kilo ?)(Dette sidste synes ikke at være rigtigt men er blevet os således angivet.)

Pariser øllet. 32 pund pr. Eimer 0,45 pund humle

Næste gang mere

Lev vel

Carolus

3/2 68 (a) C.M. Søndag aften
3die Febrer

Kjære Fader

Jeg fik idag Dit brev som jeg har læst med stor interesse. Navnlig har Dine frejg med det bløde og hårde vand glædet mig. Om gjæringer ved 6-7°K uden varme for hinde kan jeg ikke have nogen mening da jeg ikke har set dens gang og ikke har set øllet der er vundet deraf.

Det er ~~aldrig~~ ^{temmelig} ligende med gjæringer der sommer blev først i Döbling og som jævnveledes gode resultater.

Om den bedste varmesgrad vil jeg ikke tale, jeg mener den må afhænge af det klima i hvilket man arbejder og af det slægt øl man vil lave.

Derimod kan jeg godt lide at holde gjæringer aldeles regelmæssig den ene dag som den anden og det ene har som det andet; thi jeg antager at de gode gjæringer som de havde i Döbling, hvor nællet urter og hvalerter næppe var til tøj for en stor deel netop skyldtes den eensfærdige

gang af gjæringen. Medens som sagt Schu-
ber hat ved et udmerket salt og en
glimrende art kan have simple gjæ-
ringer og dårlige klaringer.
Jeg synes man kan betragte gjæringsølgen
i gjæringskarret som en beque i et
Stribhus; det er en nøjet for plante
som man må være nøjet springt med
og dersom man én dag vil drive den frem
ved højere temperatur og en anden & havde
den ved et give den kulde da vil man
ikke få den stjømeste eller regelmæssig
væxt. Men jeg tror at man i høj grad
kan acclimatisere (sit venia verbo) gjæren
og ved lige held kan få en regelmæssig
væxt eller indtælling ved alle de forskellige
temperaturer indenfor de naturlige grænser.
Jeg har set de stjømeste gjæringer i Stribehat
ved $2\frac{1}{2}^{\circ}\text{C}$ - $4\frac{1}{4}^{\circ}\text{C}$ det vil sige indtælling ved $2\frac{1}{2}^{\circ}\text{C}$
og maximum $4\frac{1}{4}^{\circ}\text{C}$. neder en vind af flere graders
kulde fik ved og over karrene og ofte

bedøllede skummet med smø, der ikke
smeltede. Jeg har aldrig set smø mere skum-
danne sig end i dette byg, og illet blev gær
rygt smittet i de smøglas.

I Strasbourg har jeg set gjeringskølere, skum-
dannelsen havde da en anden karakter
og i Marseille har jeg set det andet gærpunkt,
Jeg har derfor også tænkt over at det vist
måtte være godt at have køleren i gjerings-
køleren og ændre den ⁱ efter en passende ud-
strækning.

Da det derimod er rigtigst at tvangs gjerings-
til at holde sig på samme temperatur ved
jag ikke, jeg synes at det er mig mere bedre
at lase sig det mest mulig efter naturen
og da det nu er gjerings naturen at stige med
temperaturen under den nye gær dannelse og at
afstige efter deure, så vilde jeg foretrække
at acclimatere mig gær til et kjøleren
begyndelses temperaturen, og så give den et vist
spillerum til at stige og falde, i det jeg med
kølerret havde det i mig sagt at gjøre
dette spillerum så lille som ~~muligt~~ jeg vilde
og så mig afstige som muligt holdende begyndelses,
maximums og slutning, temperaturen på den

forønskede grad.
Dilling var den virkelige ^{10° aut.} og det spillerum
Da jeg var der i den første sommer tid
Olev gjaringen i den første tid først på
6° R. og holdt tilbage under Krille dannelsen
men under gjar dannelsen fik den lov til at
stige til 7½° (se kundertiden da sidst d. til
8° R.). Det var gjarfiserens princip at holde
gjaringen godt tilbage i Krille dannelsen
og ikke at lade den stige for meget i stærk gjar-
dannelsen.
Jeg har syntes at dette princip var så rig-
tigt og under opholdet. Schwechat har
jag stadig ofte tænkt derover.
Jeg har derfor ikke kunnet lade være at
tale derom.
Da vi en vilde måske indvænde, "men Schwe-
chat's öl er dog bedre end Dilling's." Men
det betyder intet. Thi Schwechat's öl fortræde-
lig frem for det øvrige Wieneröl ligger ikke
i gjaringen, men i Maltet og i Lagerkjaldrens.

3/68 (4) C.M. II
Om vandet i Schwechat har jeg ingen
oplysninger. Der var ingen af dem
med hvem jeg var i berøring der kunde
sige mig noget derom. Og selv at give mig
af nedlevte analyser har jeg ikke
villet, så længe jeg reiser som prakticant.
Jda heller ikke kunnet
Lige andre spørgsmål kan jeg derimod
strax besvare, men mig jaer blotkes til
dét og jeg må slutte for i efteren.
Tirsdag efter den 11 Febr.
Eugenes brev, hvormed jeg har fortalt
min moder har forhindret mig i at
afsende dette brev før.
Jeg skrev vist i forrige brev at jeg havde
min personlige lyst angik valgte lige-
meget mellem de to praktiske alternativer.
Ved senere at overveje tingene fandt jeg dog
at uopholdet i München var så rigtig og så
naarlig under de i min behøjelse og intelligens
stadtholders selskab at det var med en overvei-

ende følelse af tilfredshed og glæde at jeg
læste Din mening om tingene og Dit råd at
blive her sæsonen ud.

Dertil kommer en anden betragtning
ligeledes Det kan i min i min fjernere frem-
tid være mig særdeles nyttigt at være be-
kendt med en af Sydskanens første brygere
Ligeledes jeg allerede er det med en ikke ringe
del af Frankrig, og da den unge Sædler synes
at være et naturligt næsteste vil det måske
lykkes at knytte et videre bekendtskab
med ham.

Jeg fik forleden et brev fra Mr. Bourgeois,
som jeg sender Dig i tilføjelse.

Jeg benytter mig af leiligheden til at redigere
mine temmelig spredte Notiser fra Schaectens
(3 alm. notebøger faldte = 3 Angiars-stalde)
og jeg vil særest søigt vilde Dig udførlig
beskrivelser af enkelte jæringer og Maltainger
samt over fjelderfyldningen og alle de i øvrigt
spørgsmål.

Vandmængdens fordeling: Kjedel og mark.
Her samt eftergængningsvandet have vi ikke
kunnet rigtig få et vide. Det var
si og si mange tonner i den eller denne
Kjedel og i det og det kar.
Men for at kunne gjøre Eftergængningerne så
store som muligt ind marker: så l. st vand som
muligt og efter styrtninger er markeringer over-
nude stiv. Mængden af den art der kommer
i Kjedlen i forhold til Eftergængning er. som
i t. l. 2. Den første art fyldte for 20 tonner
i Kjedlen og efter 4. art fyldning var der 60 tonner.
Dertil må bemærkes at der naturligvis var et
betydeligt quantum 1te art tilby: marker
efter at hovedmassen var pumpet i Kjedlen
men da Kjedlen forover var betydelig med
end foræder, og altså de sidste tonner meget
stivt vand eller indholdninger end de første feiler
man ikke stort ved at sige at den 1te art udgjorde
 $\frac{1}{3}$ af kvantitet og eftergængningen $\frac{2}{3}$. Dette
forhold var det samme i Steinbrud.
Der bliver gjort 7-8 eftergængninger !!!
Dette lyder utroligt men er mange gange (det vil
sige altid når vi have været i byghuset) blevet

isæthet af Malt og vj.

De første Eftergængere er store og vandet staa
efter dem i et over marken men senere Tager
de mindre og de sidste er blot små sjatte
der kun var 2-3 minutter (med dækket)
Dreiekorset er her som overalt. I aaret
Den sidste art veier 1%

Maltmængderne er som følger

Mærger $\approx 0.15\%$ B.

30 H p. Eiser. = 30 kilo p. Hecto.

Kuule. 0,368 H p. Eiser. Wiener pund

alts: 1,229 H p. Etær. Malt. (ille Told H),

Lager. $\approx$ antal. 13,0 % B. 24 H p. Eiser (Malt)

0,230 H Kuule p. Eiser.

(Abgag $\approx$ antal. $11\frac{1}{2}\%$ B. 23,6 kilo. ?)

(Dette sidste mængde er et mere rigtigt som er blevet og
således angivet.)

Pariser øllet. 32 H p. Eiser. 0,45 H Kuule.

Næste gang mere.

Lev vel.

Carolus.